

Kutoka kwa Abu Hurayrah, amesema: Mtume wa Mwenyezi Mungu rehma na amani zimshukie amesema:

- 1 “Mwenye kumuondolea Muumini dhiki za kidunia, Mwenyezi Mungu atamwondolea moja ya dhiki za Siku ya Kiyama.
- 2 Na mwenye kumfanyia wepesi aliyesongwa na mambo, Mwenyezi Mungu atamfanyia wepesi duniani na akhera.
- 3 Na mwenye kumsitiri Muislamu, Mwenyezi Mungu atamsitiri duniani na Akhera.
- 4 Na Mungu humsaidia mja maadamu mja anamsaidia ndugu yake.
- 5 Na anayepita njia kwa ajili ya kutafuta ilimu, Mwenyezi Mungu atamsahilishia njia ya kwenda Peponi.
- 6 Kila watu wanapokusanyika katika moja ya nyumba za Mwenyezi Mungu wakisoma Kitabu cha Mwenyezi Mungu. na wakisomeshana wao kwa wao, amani huwashukia. Na rehema huwafunika, Malaika huwazunguka, na Mwenyezi Mungu huwataja miongoni mwa walio pamoja Naye.
- 7 Na mwenye kucheleweshwa na vitendo vyake, nasaba yake haitamharakisha.”⁽¹⁾

1 Imepokewa na Muslim (2699).

Ayah

Mwenyezi Mungu amesema:

- ﴿Na saidianeni katika wema na uchamngu. Wala msaidiane katika dhambi na uadui.﴾ [Al-Maidah: 2].
- ﴿Hakika wale wanaosoma Kitabu cha Mwenyezi Mungu, na wakashika Sala, na wakatoa kwa siri na kwa dhaahiri katika tulivyowaruzuku, hao hutaraji biashara isiyo dorora (29) Ili Yeye awalipe ujira wao kwa ukamilifu, na awazidishie kutokana na fadhila zake. Hakika Yeye ni Mwenye kusamehe Mwenye shukrani.﴾ [Fatir: 29, 30].
- ﴿Hakika aliye mtukufu zaidi kati yenu kwa Mwenyezi Mungu ni huyo aliye mchamngu zaidi katika nyinyi.﴾ [Al-Hujurat: 13].
- ﴿Mwenyezi Mungu atawainua walioamini miongoni mwenu, na waliopeva ilimu daraja za juu.﴾ [Al-Mujadilat: 11].

Msimulizi

Ni: Abd al-Rahman ibn Sakhr al-Dawsī, al-Azdi, al-Yamani, anayejulikana sana kwa lakabu yake, “lakabu ni jina la kupewa tu kwa utani” na hili ndio jina mashuhuri zaidi ya majina yote yaliyosemwa juu yake na jina la baba yake. Ni sahaba wa Mtume wa Mwenyezi Mungu, rehema na amani zimshukie. Alikuwa akienda naye popote aendapo, na alikuwa miongoni mwa masahaba walio hifadhi na kusimulia hadithi nyingi sana kutoka kwa Mtume wa Mwenyezi Mungu Rehma na Amani ziwe juu yake, “kama alivyosema Al-Bukhari, Zaidi ya hadithi mia nane zilipokewa kutoka kwake –kati ya masahaba na matabiyy. Umar bin Al-Khattab alimtumia kama gavana wa Bahrain, kisha akarudi na kuishi Madina na alikuwa ameshughulika na kusimulia hadithi na kuwafundisha watu kuhusu dini yao, na alikufa Madina mwaka wa (58 AH)⁽¹⁾.

Muhtasari

Mtume rehma na amani zimshukie anaeleza juu ya wema wa kuwasaidia watu katika mambo yao ya kidunia, na kwamba Mwenyezi Mungu Mtukufu humsaidia mja kwa kumsaidia ndugu yake, kisha akataja fadhila ya kutafuta elimu, na kheri anazozipata mtafuta elimu kama vile amani na rehema, na Mwenyezi Mungu Mtukufu akamtaja kwa Aliye Juu. Kisha akaonyesha kwamba jambo la maana ni biashara, si ukoo.

1 Rejea ufafanuzi wake katika: “Maarifaat al-Sahaba” cha Abu Nu’aym (4/1846), Aliastieab Fi Maerifat Al’ashabi” cha Ibn Abd al-Bar (4/1770), “Asad al-Ghaba” cha Ibn al. -Atheer (3/357), “Al-Isbah fi Tamyiiz al-Sahaba” cha Ibn hajar Al asqalani (4/267).

Ufahamu

1

Ametaja Mtume Rehema na Amani zimshukie malipo ya kuwasaidia watu katika kuwatimizia haja zao na kuwapunguzia mizigo. Imetajwa kuwa mwenye kumnusuru na kumuondolea Muumini dhiki kubwa na dhiki. Mwenyezi Mungu akamwondolea maovu ya Siku ya Kiyama, ambayo Mwenyezi Mungu Mtukufu alisema juu yake: “Enyi watu! Mcheni Mola wenu Mlezi. Hakika tetemeko la siku ya kiyama ni jambo kubwa (1) Siku mtakapoiona, kila mwenye kunyonyesha atamsahau amnyonyeshaye, na kila mwenye mimba ataharibu mimba yake. Na utaona watu wamelewa, na kumbe hawakulewa. Lakini adhabu ya Mwenyezi Mungu ni kali” [Hajj: 1, 2].

2

Na mwenye kumliwaza mdaiwa asiyeweza kulipa, kwa kuangalia katika ridhaa yake, au kwa kumtoa katika hayo au sehemu yake, au kwa kumpa kitu kinachomuondolea ufilisi wake; Malipo yake yalikuwa ni kwa Mwenyezi Mungu Mtukufu amfanyie wepesi, ili asipitie shida na balaa isimpate duniani bila ya kumfanyia wepesi, na Akhera Mwenyezi Mungu Mtukufu atampunguzia hisabu yake. Atamrehemu na atamsamehe.” Amesema Mwenyezi Mungu: “Na akiwa (mdaiwa) ana shida, basi (mdai) angoje mpaka afarijike. Na mkiifanya deni kuwa ni sadaka, basi ni bora kwenu, ikiwa mnajua” [Al-Baqarah: 280] Na akasema Mtume rehema na amani ziwe juu yake: “Mfanyabiashara alikuwa akidai watu, na akimuona mtu amefilisika, huwaambia vijana wake: Msameheni. Labda Mwenyezi Mungu atatusamehe, basi Mwenyezi Mungu akamsamehe.”⁽¹⁾

3

Na mwenye kumsitiri Muislamu, Mwenyezi Mungu atamsitiri katika dunia hii. Asimfichue wala asivunje stara yake mbele ya watu, na asidhihirishe makosa na dhambi zake kwa yeyote. Na Akhera ataweka pazia lake juu yake [yaani kifuniko chake na rehema], na hakuna hata mmoja katika viumbe atakayesikia hesabu yake. Akasema: “Hakika Mwenyezi Mungu atamkurubisha Muumini, na kuweka stara yake juu yake, na atamfunika, na kusema: Je! unajua dhambi kama hiyo, unajua dhambi kama hiyo? Naye atasema: Ndiyo, Ewe Mola wangu mlezi, mpaka atajiona kuwa na hatia ya dhambi zake, na atajiona nafsini mwake kwamba ameangamia, Atasema: Nilikustiri huko duniani, na nitakusameheni leo, kwa hiyo kitatolewa kitabu cha mema yake. Ama makafiri na wanaafiki, mashahidi wanasema: “Hawa ndio waliomtungia uwongo Mola wao Mlezi. Laana ya Mwenyezi Mungu iwapate waliodhulumu” [Hud: 18]⁽²⁾

Kuna aina mbili za kumsitiri muislamu: kuficha makosa yake ya hisia; Ili ampe anachotaka na asitiri mwili wake, na afunike makosa yake, ambayo ni madhambi. muislamu anapomuona nduguye muislamu katika madhambi ni wajibu kumkemea na kumnasihi kwa ajili ya Mwenyezi Mungu, Kisha baada ya hayo haijuzu kwake kumfichua wala kumkashifu, bali anamsitiri na kumuomba uwongofu. Amesema Mwenyezi Mungu. “Hakika wale wanaopenda uchafu uenee miongoni mwa walioamini watapata adhabu iumizayo duniani na akhera” [An-Nur: 19] Na amesema rehema na amani ziwe juu yake: “Enyi watu mlioamini kwa maneno na imani hazijaingia nyoyoni mwenu, msiwasengenye Waislamu, na wala

1 Imepokewa na Al-Bukhari (2078) na Muslim (1562).

2 Imepokewa na Al-Bukhari (2441) na Muslim (2768).

Ufahamu

msifuatilie makosa yao. Kwa maana yeyote anayefuatilia makosa yao, Mwenyezi Mungu atafuatilia makosa yake, na yeyote atakayefuatiliwa makosa yake na Mwenyezi Mungu atamdhirisha nyumbani kwake.”⁽¹⁾

Na watu wa maasi wapo katika aina mbili: aliyefichikana ambaye hajulikani ametenda dhambi na wala haifanyi kwa dhaahiri, huyu ndiye anayepaswa kufichwa, na kwa ajili hiyo Mtume Rehma na Amani ziwe juu yake alipuuza kusimamisha adhabu kwa mtu aliyesema: “Nimefanya dhambi ya hadd.” Hakuuliza habari zake, bali alimwambia: “Je, umesali pamoja nasi?” Akasema: “Ndiyo.” Akasema Mtume rehma na amani ziwe juu yake: “Mwenyezi Mungu amekusamehe madhambi yako, au akasema: Adhabu yako ya had”⁽²⁾

Na mwingine: anayejitangaza katika dhambi, na wala hajali analolifanya, mtu wa aina hii hafichwi bali ni lazima kupeleka taarifa zake kwa Kiongozi ili kusimamisha uovu wake, na ili kuwazuia wengine mfano wake⁽³⁾

4 Kisha akaeleza Mtume Rehma na Amani ziwe juu yake kwamba Mwenyezi Mungu Mtukufu humsaidia Muislamu maadamu Muislamu anajitahidi kumnusuru ndugu yake, akasema: “Na yeyote aliye katika haja ya ndugu yake, Mwenyezi Mungu atakuwa katika haja yake.”⁽⁴⁾ Na pia akasema: “Watu wanaopendwa zaidi na Mwenyezi Mungu ni wale ambao wanawanufaisha watu, na vitendo vinavyopendwa zaidi zaidi kwa Mwenyezi Mungu ni kumfariji muislamu” kama kumuondolea dhiki yake, au kumlipia deni lake, au kumuondolea njaa, na kutembea na ndugu mwenye shida ni bora zaidi kwangu kuliko kukaa mwezi mmoja katika msikiti huu - yaani, msikiti wa Madina - kwa mwezi... Na mwenye kwenda na nduguye ili amtimizie shida, basi Mwenyezi Mungu ataiweka imara miguu yake siku ambayo miguu itateleza”⁽⁵⁾

5 Kisha akaelekea kueleza sifa za mtafutaji elimu, hivyo akasema kwamba mja akifuata njia anayoita futa elimu, Mwenyezi Mungu Mtukufu atamrahisishia njia ya kwenda Peponi. Elimu huingiza katika moyo wa mja utukufu na uwezo wa Mwenyezi Mungu, na inamfanya atambue hukumu za Sharia katika halali na haramu, kwa hivyo anafanya ipasavyo, akitarajia msamaha wa Mwenyezi Mungu na radhi Zake.

Mtume Rehma na Amani ziwe juu yake alikuja na neno “twariq” ili kujumuisha njia zote za kimaumbile kama kuhama kutoka nyumbani hadi msikitini, shuleni, chuo kikuu, kituo, au maeneo mengine. Pia inajumuisha safari katika kutafuta elimu ya kujifunza kutoka kwa wanachuoni, pamoja na njia za kiroho zinazofanyika kwa kuchukua elimu kutoka katika vitabu, na kupitia tovuti na kurasa za wanachuoni, na kusoma kutoka katika vyanzo vyake mbalimbali, njia zote hizo ni katika njia ya elimu⁽⁶⁾

1 Imepokewa na Ahmad (20014) na Abu Dawood (4880).

2 Imepokewa na Al-Bukhari (6823) na Muslim (2764).

3 “Jami’ al-Ulum wa al-Hakam” cha Ibn Rajab (2/291-293).

4 Imepokewa na Al-Bukhari (2442) na Muslim (2580).

5 Imepokewa na Al-Tabarani katika Al-Mu’jam Al-Awsat (6026).

6 Tazama: “Sharh Riyadh as-Salihin” Ibn Uthaymiyn (5/433-434).

Pia alikuja na neno “Elimu” kama lisilojulikana ili kujumuisha matawi yote ya Elimu, bila ya kuwa na kikomo katika kutafuta elimu ya Kiislamu, hata ikiwa ni ya juu zaidi kwa daraja na yenye malipo zaidi, Na ili iingie ndani yake kiasi kidogo na kingi, basi mwenye kufuata njia ya kutaka hukumu ya jambo moja atapata ujira uliotajwa ⁽¹⁾

Kisha akaeleza Mtume, Rehema na amani ziwe juu yake, kuhusu fadhila ya kukusanyika misikitini kusoma na kujifunza Qur’ani; huwateremshia Utulivu, na rehema, na Malaika wanawazunguka kutoka kila mahali ili kulinda mkusanyiko wao na mashetani, na Mwenyezi Mungu Mwingi wa Rehema anawataja katika mkusanyiko wa juu kabisa pamoja na Malaika, Mwenyezi Mungu Mtukufu amesema: “Katika Nyumba ambazo Mwenyezi Mungu ameamrisha zitukuzwe, na humo litajwe jina lake, wanamtakasa humo asubuhi na jioni (36) Watu ambao biashara wala kuuza hakuwashughulishi na kumdhukuru Mwenyezi Mungu, na kushika Sala, na kutoa Zaka. Wanaikhofu Siku ambayo nyoyo na macho yatageuka (37) Ili Mwenyezi Mungu awalipe bora ya waliyoyatenda, na awazidishie katika fadhila zake. Na Mwenyezi Mungu humruzuku amtakaye bila ya hisabu” [An-Nur: 36-38].

Kisha akabainisha Mtume Rehema na Amani zimshukie kuwa lililo muhimu ni amali, na nasaba hazitazingatiwa Siku ya Qiyaamah, mwenye kushindwa kuokoka na moto na kuingia Peponi, nasaba yake haitamnufaisha, hata akiwa mtoto wa Nabii. Vinginevyo, nasaba ingewasaidia nabii Ibrahim, amani iwe juu yake, na mtoto wa baba wa Mitume, Nuhu, amani iwe juu yake, na mke wa Lut, amani ziwe juu yake, wazazi wa Mtume, amani ziwe juu yake, na ami yake Abu Talib, na wengineo; Mwenyezi Mungu anasema: “Basi litakapopulizwa baragumu hapo hautakuwapo ujamaa baina yao siku hiyo, wala hawataulizana (101) Ama wale ambao mizani zao zitakuwa nzito, hao ndio wenye kufanikiwa (102) Na wale ambao mizani zao zitakuwa nyepesi, hao ndio waliozitia khasarani nafsi zao, na katika Jahannamu watadumu (103) Moto utababua nyuso zao, nao watakuwa na nyuso zilizokunjana” [Al-Mu’minuuna: 101-104].

1 Tazama: Fath al-Bari Ibn Hajar (1/160)

Mafunzo

1

Malipo huendana na kazi, basi mwenye kumuondolea dhiki ndugu yake, Mwenyezi Mungu atampunguzia, na mwenye kuwahurumia viumbe, Mwenyezi Mungu atamrehemu, na mwenye kuwatilia ngumu watu, Mwenyezi Mungu humfanyia ugumu wa mambo yake, na mwenye kumsitiri mwenzie naye husitiriwa. Basi jihadhari.

2

Ni shida ngapi za Siku ya Kiyama! Njia, hesabu, kuruka kwa vitabu na kuingia kwenye moto, na kadhalika. Mungu atuepushe na dhiki hizi kubwa!

3

Kuwarahisishia wadaiwa ni miongoni mwa aina bora za kujikurubisha kwa Mwenyezi Mungu zitakazomuokoa mtu Siku ya Kiyama; Amesema Mtume Rehma na Amani ziwe juu yake: “Mwenye kutaka Mwenyezi Mungu amnusuru na dhiki za Siku ya Qiyaamah, basi na ampunguzie mwenye kufikwa na mazito, au amwondolee kabisa” ⁽¹⁾

4

Kulipa deni ya waliofilisika na kuwasamehe ni sababu ya kusamehewa dhambi; kwani Mtume amesema: “Alihukumiwa mtu katika wale waliokua kabla yenu, na hakuwa na kheri yoyote isipokuwa alikuwa akichanganyika na watu. Na alikuwa ni tajiri, basi alikuwa akiwaamrisha wafanyakazi wake wamsamehe aliyefilisika, na akasema: Amesema Mwenyezi Mungu, Mwenye nguvu na Mtukufu: Sisi tunastahiki zaidi hayo kuliko yeye, kisha anamsamehe” ⁽²⁾

5

Linda ulimi wako na macho yako kutokana na makosa na kasoro za watu, Mwenyezi Mungu Mtukufu anahifadhi makosa yako, kwa hivyo hakuna mtu anayeyatangaza.

6

Baadhi ya Wema waliotangulia walisema: Mimi niliwatambua watu ambao hawakuwa na makosa, basi walipoanza kutaja makosa ya watu, basi watu wakataja makosa yao, na nikagundua kuwa ni watu waliokuwa na makosa mengi, basi walipoacha kutaja makosa ya watu, nikasahau makosa yao.

7

Ni wajibu kuwasitiri Waislamu ambao makosa yao hayajulikani kwa watu baada ya kuwausia na kuwakemea kwa nia njema. Baadhi ya walinganiaji wema waliwaambia baadhi ya wale wanaoamrisha mema: Jitahidini kuyaficha maasi; Kwani kuonekana kwa dhambi zao ni dosari kwa Waislamu, na jambo bora kufanya ni kuficha kasoro ⁽³⁾

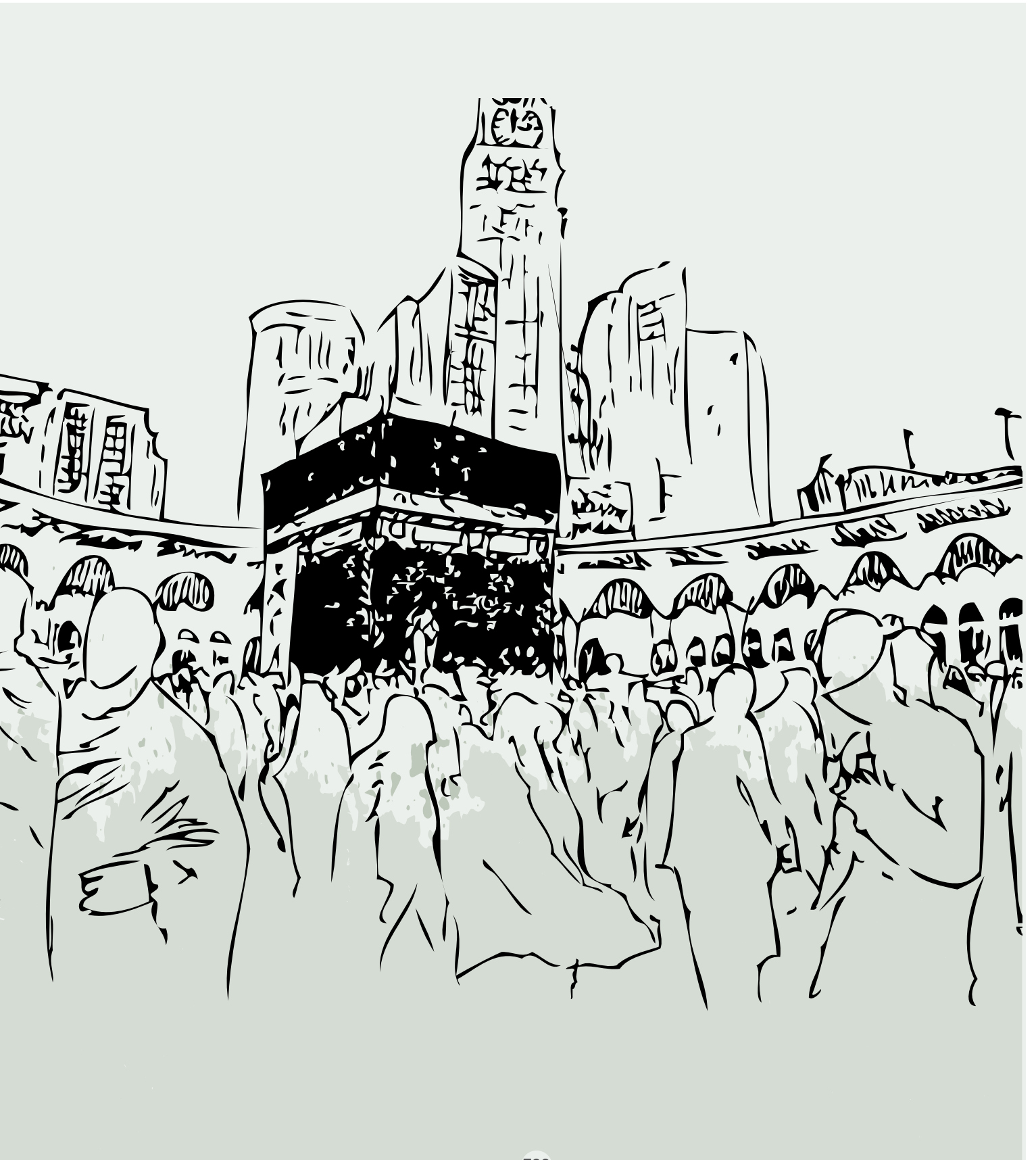
8

Iwapo Muislamu ataendelea kutenda dhambi mpaka akaghafulika na hilo, haijuzu kumsitiri, bali ni lazima suala lake lifikishwe kwa Kiongozi ili amwekee adhabu ya hadd, ili aondolewe kwa watu na ili wakome watu wengine mfano wake.

1 Imesimuliwa na Muslim (1563).

2 Imesimuliwa na Muslim (1561).

3 “Jami’ al-Ulum wa al-Hakam” cha Ibn Rajab (2/291-293).

Mafunzo

9

Iwapo watu wanahitaji kuwafichua baadhi ya wakosefu ambao hawakufanya dhambi hadharani, inajuzu, kama vile aliyefanya dhambi hiyo ni shahidi katika kesi au mdhamini wa wakfu, au mfano wa hayo.

Amesema mshairi:

Ukitaka kuishi na dini yako iwe salama = bahati yako ni nyingi na heshima yako ni nzuri

Basi Ulimi wako usitaje makosa ya mtu = bila shaka wewe unayo makosa na watu wana ndimi

Ikiwa macho yako yatakuonyesha makosa = ya watu, basi sema: Ewe jicho, hata wengine wanamacho.

Ishi na watu vizuri na uwe mpole kwa waovu = na ujitenge nao, lakini kwa njia iliyobora zaidi.

10

Mtume Rehma na Amani ziwe juu yake alipenda kuwatimizia watu haja, na alikuwa akisema: “Yeyote miongoni mwenu anayeweza kumnufaisha ndugu yake, basi na afanye hivyo” ⁽¹⁾ na kijakazi mdogo alikuwa anashika mkono wake popote anapotaka na anaenda nae⁽²⁾. Maswahaba zake Mungu awawie radhi wakafuata mfano wake, basi Abu Bakr akatoa pesa zake katika njia ya Mwenyezi Mungu Mtukufu, na Umar bin al-Khattab alikuwa akiwachunga wajane usiku, na Uthman bin Affan akanunua kisima cha Rumah na akakifanya kuwa wakfu kwa Waislamu. Mwenye kutaka kumuiga Mtume, Rehema na amani ziwe juu yake, na maswahaba zake na afanye.

11

Al-Hasan Al-Basri, Mwenyezi Mungu amrehemu, alituma kundi la maswahaba zake kwenda kumtimizia mtu haja, akawaambia: Piteni kwa Thabit Al-Bunani, na mchukueni pamoja nanyi, Basi wakaja kwa Thabit, akasema: Mimi niko katika itikafu, wakarudi kwa Hasan na kumwambia, naye akasema: Mwambie: Ewe Ammash! Je, unajua kwamba kutembea kwa mahitaji ya ndugu yako Muislamu ni bora kwako kuliko Hijja moja baada ya nyingine?! Basi wakarudi kwa Thabit, basi akaiacha itikafu yake na akaenda nao.

12

Mtume Rehma na Amani ziwe juu yake alitoa ahadi ya kumrahisishia kuingia Peponi mtafutaji wa elimu. Mwenye kutaka kuingia Peponi na afuate njia ya wanachuoni.

1 Imepokewa na Muslim (2199).

2 Imepokewa na Al-Bukhari (6072).

13

Mwenyezi Mungu akawajaalia wale wanaokusanyika misikitini ili kumtaja malipo yao ni kupata utulivu, Malaika wanawazunguka, rehema inawafunika, na Mwenyezi Mungu Mtukufu anawataja pamoja naye. Ni malipo gani makubwa kuliko haya!

Amesema mshairi:

*Ikiwa elimu haikufai kwa lolote, basi bora kuliko hayo ni kuwa mjinga.
Na ikiwa ufahamu wako unakutumbukiza shimoni = basi ni bora hata usingelifahamu
Utavuna matunda ya kushindwa kutokana na ujinga = na kuwa dhalili utakapozeeka.*

14

Fikiria kuwa Mola wako Mlezi anakutaja kwa jina na wasifu wako, na akajifakharisha kwako kwa Malaika wake kwa kusema: Mja wangu fulani ananikumbuka. Fadhila kubwa na daraja la juu kwa malipo ya kazi rahisi ambayo kila Muislamu anaweza kuifanya.

15

Usidhani kuwa heshima ya ukoo wako itakunufaisha Akhera, ama ufanye jambo jema na utaokoka, au utafanya uovu na utaangamia. Mwenyezi Mungu Mtukufu alipodhihirisha kauli yake: “Na uwaonye watu wako wa karibu” [Al-Shu`ara: 214] Mtume akasimama na kusema: “Enyi Maquraishi! Mimi sina faida kwenu mbele ya Mwenyezi Mungu, enyi wana wa Abd Manaf, mimi sina faida kwenu mbele ya Mwenyezi Mungu. Ewe Abbas bin Abd al-Muttalib, sitakuwa na manufaa kwako mbele ya Mwenyezi Mungu. Ewe Safiya, shangazi yake Mtume wa Mwenyezi Mungu, mimi sitakuwa na manufaa kwako mbele ya Mwenyezi Mungu. Na ewe Fatima, binti Muhammad, sema chochote utakacho katika mali yangu, na sitakuwa na faida kwako mbele ya Mwenyezi Mungu.”⁽¹⁾

Amesema mshairi:

*Kwa maisha yako, hawi mtu isipokuwa kwa dini yake = Usiache uchamungu ukitegemea ukoo
Uislamu umemnyanyua Salman Faris = na ushirikina umembwaga chini muovu, Abu Lahab.*

1 Imepokewa na Al-Bukhari (2753) na Muslim (204).

